

Panun rakinoita

Mauno Rosendalin 100-vuotis muisto.

"Sureeko Suomi Jumalan mielen mukaan", "Sananen kiusatuille sie-luille" ja "Herran tuli" luen muutamien kirjojen kansilehdiltä, jotka lähestyvän merkkipäivän johdosta olen vetänyt päivänvaloon kirjajhyllyni hämäristä. Ne ovat kaikki Magnus Rosendalin käsialaa ja niiden otsikot ovat nähdäkseni jollain tavoin luonteenomaisia tekijälleen.

Mauno Rosendal oli suurten mittojen mies. Vaikka hän eli täällä kaukana Pohjois-Pohjanmaalla etäällä

etelän keskuksista hän oli kahdessa-kin mielessä johtaja, jonka sana kaikui yli maan. Hän kohosi erääksi herännäisliikkeen johtomiestä ja isänmaansa oikeuksien puolustajana hänestä tuli yksi niistä, jotka saivat ottaa vastaan vihanmyrskyn purkaukset pahan päivän tullessa. Hän oli tinkimätön vakaumuksen mies. Hän ei väistynyt, ei antanut periksi tiukassa-kaan paikassa, ei uhkausten vaikutuksesta, ei henkilökohtaisten etujen merrättämisen pelostakaan. Hänen koko ulkomuotonsakin kuvasti hänen luonnettaan: hän oli kookas leveäharteinen mies, kasvot varsinkin vanhemmalla iällä kuin kiveen veistetyt, kuin tarmokkuuden ja tahdonlujuuuden vertauskuva. Tällaisena liikkui hän koulutietään tässä kaupungissa, jonka hyväksi ehti niin paljon tehdä.

Ulkomuotonsa, tahdonlujuu- tensä ja taistelutahtonsa puolesta samoin kuin luonteensa tinkimättömyyden puolesta Mauno Rosendal muistuttaa jossain määrin häntä hiukan vanhempaa mais- teri K. F. Kivekstä, Kaikumme perustajaa. Merkillisen monella merk- kimehellä siunattiinkin kaukaista pikkukaupunkiamme noina kohtalok- kaina vuosina vuosisadan kahta puolta. Suomalaisuustaistelu vaati tinki- mättömiä miehiä, voimakkaita persoo- nallisuuksia, isänmaa kokonaisuudes- saan vaati tinkimättömiä oikeustaiste-

lijoita, Jumalan valtakunta nöyriä, mutta rohkeita esitaistelijoita. Nämä kaksi mainittua miestä seisovivat etu- rivissä mahtavina kuin ikipetäjät. He edustivat vanhoja ruotsinkielen omak- suneita suomalaisia sukuja, mutta sit- tä tinkimättömpinä he esiintyivät tajuttuaan vihdoin kutsumuksensa suomalaisina.

Rehtori Rosendalin elämäntyö oli hyvin monipuolinen. Hänen jäyhät piirteensä muistan jo yli kahden vuosikymmenen takaa, jolloin nuorena koulupoikana ensimmäisiä kertoja muiden mukana asetuin rukousrivis- töön Pokkitörmän lyseon avarassa juhlasalissa. Oli kuin vanhan rehto- rivainajan katse olisi halunnut lävis- tää sydäntä ja munaskuita myöten pienen miehenalun. Mikä on sinun päämääräsi? Tuleeko sinusta mies? Rosendalin henki painoi leimansa van- haan kunnan lyseoomme joka niin mo- nenmonen miehen elämänuran on vii- toittanut. Rosendal näki kuitenkin koulumiehenä silloisia oloja laajem- malle. Hän perusti yhteiskoulun jo 1902 ja 1911 hän kokonaan omistautui työlle tämän koulun hyväksi. Monel- la muullakin tavoin hän vaikutti kau- punkilaisten elämään. Opettajatove- runsa Kivekkään rinnalla kuului hän Kaiun miehiin — hänet mainitaan K:n apu toimittajana, jos kohta hän myöhemmin vuosinaan, murrosaikana vuosisadan alussa, siirtyi eri leiriin. 1870- ja 80-luvuilla oli hän hyvin lä- hellä Kivekstä ja kun viimeainittu sai usein mainitun vankeustuomionsa 1881 Mauno Rosendal oli lähin mies

vastaamaan lehden ilmestymisestä, joskohta käytännöllisen toimitustyön kuuluukin suorittaneen päätoimitta- jan myötä- ja vastoinkäymisissä us- kollinen puoliso, Minken-rouva.

Rosendalin työ toimittajana ei kui- tenkaan rajoittunut tähän, 1893 liittyi hän vakinaisesti "Hengellisen Kuu- kauslehden" toimitukseen, jossa hän- nen nimensä paljon merkitsi. Maan- pakolaisuusaikanaan Ruotsissa toi- mitti hän voimiaan säästämättä "Va- paita lehtisiä".

Tähän on sitten vielä lisättävä hä- nen toimintansa uskonnollisena kir- jailijana ja historioitsijana (Herännäi- syyden historia), minkä lisäksi hän julkaisi tuon alussa jo mainitun kristillishenkisen romaanin "Her- ran tuli". Toinen romaani jäi torsoksi eikä siitä ole maailmalla pal- jon puhuttu, mutta Kaiun vanhat lu- kijat saivat siihen tutustua sen katkel- man välityksellä, joka lehdessämme julkaistiin Herran vuonna 1936. Ro- sendal ei ehtinyt nähdä rakastamansa isänmaan vapaudenpäivän koittoa, sil- lä hän kuoli lokakuussa 1917, mutta varmaan hän ehti aavistaa tuon mer- killisen ajan lähestymisen. Hänen jyrkkäsävyydestä luonnettaan on selitet- ty monella eri tavalla eikä hän kul- mikkautensa ja tinkimättömyytensä takia suinkaan ollut mikään ns. help- po luonne. Hänet on usein käsitetty väärin ja arvattavasti hänkin erehtyi, mutta valitettavasti erehtyminen on inhimillistä. Jälkimaailma säilyttää Mauno Rosendalin kuvan tosi suoma- laisen miehen esikuvana. Panu.